

Nr 6.

Ankom till riksdagens kansli den 10 mars 1938 kl. 5 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckt motion om viss ändring i lagen om landsting.

Uti en inom andra kammaren väckt, till utskottet den 15 februari 1938 hänvisad motion nr 357 av herr *Hällgren*, hemställes, att riksdagen i förtydligande syfte för sin del måtte besluta ändringar i landstingslagens bestämmelser a) angående stads och landsbygds förening i samma valkrets vid landstingsmannaval samt b) angående förfarandet vid jämkning i valkretsindelningen med vad därmed oskiljaktigt sammanhänges.

Utskottet upptager nu endast den senare delen av motionärens förslag till behandling och kommer senare att avgiva utlåtande över den förra delen.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Enligt landstingslagen skall landstingsområde för val av landstingsmän indelas i valkretsar; för varje valkrets utses oavsett dess folkmängd en landstingsman och därutöver efter folkmängden en landstingsman för varje fullt tal av 5,000; vid indelningen i valkretsar skall med vissa undantag iakttagas att för varje valkrets komma att utses minst 5, högst 9 landstingsmän (8 §). Landstingsområdes indelning i valkretsar för val av landstingsmän jämte det antal landstingsmän, som skall utses för varje valkrets, bestämmes efter de i lagen angivna grunderna av landstinget (11 §). I enlighet med en övergångsbestämmelse till landstingslagen indelades landstingsområdena vid lagtima landsting år 1925 i valkretsar med tillämpning av landstingslagens bestämmelser (63 §). Ändras de förhållanden, som legat till grund för den fastställda indelningen så, att jämkning däri till följd av landstingslagens bestämmelser påkallas, eller finnes eljest sådan jämkning nödig, äger landstinget verkställa jämkningen; och skall — på vissa undantag när, som här sakna betydelse — jämkningen ske året innan val av landstingsmän nästa gång äger rum (12 §). Beslutet om jämkningen kan fattas antingen vid lagtima eller vid urtima möte. Urtima möte kan dock endast sammankallas, om Kungl. Maj:t därom förordnar eller om landstinget vid lagtima möte med kvalificerad majoritet därom beslutar för viss frågas behandling (18 §). Över landstingets beslut i fråga om valkretsindelning med vad därmed äger samband får ej klagas (58 §). Konungens godkännande erfordras för att giva bindande kraft åt beslut, som avser landstingsområdes indelning i valkretsar (54 §). — Enligt kommunala vallagen skola länsstyrelserna i god tid före landstingsmannavalet utfärda kungörelse därom, vari bl. a. skall angivas antalet av dem som skola väljas inom varje valkrets (20 §).

Inför de nu förestående landstingsmannavalen hade landstingen föregående år i elva fall beslutat jämkningar i landstingsområdenas indelning i valkretsar. I flertalet av dessa fall hava besluten i ämnet fattats vid landstingens lagtima möten, men i några fall hava jämkningar skett vid urtima möte. Dessa senare sammanträden hava ägt rum i mitten eller senare delen av december månad. Men även i några av de fall där besluten fattats av lagtima landsting hava de först sent under året underställt Kungl. Maj:t för godkännande. Kungl. Maj:ts beslut har därför fattats först efter innevarande års ingång (den 28 januari), varvid landstingens underställda beslut godkänts i nio av fallen, varemot godkännande vägrats i två av dessa. I de två sistnämnda fallen finnes enligt landstingslagens nuvarande lydelse icke möjlighet att nu sammankalla urtima landsting för ny behandling av frågan om den jämkning, som må kunna vara påkallad. Landstingslagen föreskriver nämligen, att jämkning skall ske året före landstingsmannavalens förrättande. Sådana fall kunna även framdeles tänkas uppstå, där en jämkning kan behöva verkställas senare än lagen för närvarande medgiver. Utskottet anser därför i likhet med motionären en lagändring erforderlig.

Ändringen i landstingslagen synes i första hand böra öppna möjlighet för Kungl. Maj:t att när särskilda skäl därtill äro — såsom då ett av landstinget underställt beslut icke godkänts av Kungl. Maj:t, men detta senare beslut fattats så sent att ett urtima landsting icke kan sammanträda året före landstingsmannavalen för jämkningsfrågans förnyade behandling, ävensom i härmed jämförliga fall — förordna om urtima landsting för nytt beslut i fråga om jämkningen, dock knappast senare än i april månad det år landstingsmannavalet förrättas. Den föreslagna tidpunkten synes utskottet vara den lämpligaste därför att härigenom de året före valet — vanligen i maj månad — offentliggjorda officiella, befolkningsstatistiska uppgifterna komma att läggas till grund för landstingets beslut vare sig detta fattas året innan eller samma år som valet äger rum. I detta sammanhang synes det utskottet också riktigt att fastslå i landstingslagen, att jämkningen i de föreliggande fallen som grundläggande regel skall verkställas vid lagtima landsting. En uttrycklig bestämmelse härom står i full överensstämmelse med stadgandena angående beslut enligt 63 § samt 13 § första stycket och 14 § andra stycket landstingslagen om valkretsindelning samt om jämkning däri. Då ett urtima möte för behandling av frågan om jämkning enligt utskottets förslag förutsätter Kungl. Maj:ts förordnande härom, bör det vara landstingen angeläget att söka fatta sina beslut i ämnet vid lagtima möte året före valet. — Det synes utskottet vidare lämpligt att i detta sammanhang uttrycket i 12 § landstingslagen om landstingets behörighet att verkställa jämkning i den fastställda »indelningen» ändras till jämkning i landstingets beslut enligt 11 §, varigenom klart framgår att med jämkning avses såväl valkretsindelningen som fastslåendet av antalet landstingsmän för varje valkrets. Denna föreslagna bestämmelse är enligt utskottets mening önskvärd, enär antalet landstingsmän och valkretsindelningen så nära sammanhänga inbördes, att en jämkning i valkretsindelningen kan bli nöd-

vändig, därest antalet landstingsmän för viss valkrets eljest skulle komma att understiga lagens minimiantal. Då bestämmelsen i vissa fall tillämpats så, att länsstyrelserna i kungörelserna om landstingsmannavalet lagt till grund de senaste officiella befolkningsstatistiska uppgifterna, har utskottet dessutom ansett en lagtextändring lämplig, som klart utsäger att det är landstinget, som både beslutar om jämkningen i landstingsområdets indelning i valkretsar och fastslår det antal landstingsmän, som skall väljas för varje valkrets — självklart kan länsstyrelsen dock icke verkställa ett beslut, som innebure ett godtyckligt bestämmande av antalet, då landstinget endast får fastställa det antal, som automatiskt framgår av befolkningssiffrorna.

Med hänsyn till de förut nämnda fallen, där landstingens underställda beslut icke godkänts av Kungl. Maj:t, torde den lagändring, som utskottet sålunda föreslår, böra träda i kraft omedelbart, i vad den angår urtima landstings behörighet att, när Konungen för visst konkret fall därom förordnar, före april månads utgång verkställa jämkning i tidigare fastställd ordning. I övriga delar synes den föreslagna nya bestämmelsen däremot först böra komma i tillämpning efter höstens landstingsmannaval. Det har nämligen i vissa fall förekommit, att landstingen underlåtit att året före valet fastställa det antal landstingsmän varje valkrets skall utse enligt de då offentliggjorda befolkningsstatistiska uppgifterna därför att länsstyrelserna i praxis ansetts skyldiga att ändå i kungörelserna om valet angiva detta antal. För dylika fall lär det få anses innebära onödig omgång att nu sammankalla urtima landsting.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet

- 1) *hemställa*,
att riksdagen i anledning av förevarande motion för sin del ville antaga följande

F ö r s l a g

till

I ag angående ändrad lydelse av 12 § lagen den 20 juni 1924 (nr 349) om landsting.

12 §.

(Nuvarande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

Varda de förhållanden, vilka legat till grund för *den fastställda indelningen*, så ändrade, att jämkning däri till följd av stadgandena i 8—10 §§ påkallas, eller finnes eljest sådan jämkning nödig, äger landstinget, på länsstyrelsens förslag eller efter inhämtande av dess yttrande, verkställa jämkningen; och skall, där ej sådant

Varda de förhållanden, vilka legat till grund för *landstingets beslut enligt 11 §*, så ändrade, att jämkning däri till följd av stadgandena i 8—10 §§ påkallas, eller finnes eljest sådan jämkning nödig, äger landstinget, på länsstyrelsens förslag eller efter inhämtande av dess yttrande, verkställa jämkningen; och skall, där ej så-

fall är för handen, som i 13 § första stycket och 14 § andra stycket avses, jämkningen ske året innan val av landstingsmän nästa gång äger rum.

dant fall är för handen, som i 13 § första stycket och 14 § andra stycket avses, *landstinget verkställa jämkningen vid lagtima möte året innan val av landstingsmän nästa gång äger rum eller, där Konungen så förordnar, vid urtima möte sist före april månads utgång det år valet förrättas.*

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1939; dock må landsting, där Konungen för visst fall så förordnar, vid urtima möte före den 1 maj 1938 verkställa jämkning i beslut enligt 11 §.

2) *anmäla,*

att utskottet senare kommer att avgiva utlåtande över förevarande motion i den del den icke kan anses besvarad genom vad utskottet ovan under 1) hemställt.

Stockholm den 10 mars 1938.

På konstitutionsutskottets vägnar:

C. A. REUTERSKIÖLD.

Närvarande: Herrar Reuterskiöld, Hallén, Gustaf Adolf Björkman, Oscar Gottfrid Karlsson, Lindmark, Bergman, Karl Bodin, Nils Andersson, Anders Andersson, Hårdin, Karl Andersson, Fast, Andersson i Ovanmyra, Holmbäck, Lundqvist, Andersson i Malmö, Eriksson i Toftered, Nordström i Torsby, Arnemark och Hällgren.